

Acta Geographica

A közelmúltban jelent meg a Szegedi József Attila Tudományegyetem földrajzi tanszékeinek legújabb kiadványa. A 73 oldal terjedelmű, gazdagon illusztrált tanulmánykötet nyolc szerző hat tanulmányát közli orosz, illetve angol nyelven. Ez az akta is hozzájárul tanszékeink külföldi kapcsolatainak bővítéséhez.

Dr. Jakucs László: „A domborzat konfigurációjának és az emberi beavatkozásoknak hatása a karsztfolyamat minőségére” című tanulmánya komplex szemlélettel és eredetiséggel tárja fel a címben megadott témát. A szerző bemutatja, hogy az oksági viszonyban a korábbi okokat, — a domborzat konfigurációját — hogyan válik újabb okká, a karsztfolyamat minőségére ható fontos tényezővé.

Dr. Andó Mihály: „A Dél-alföldi szikes tavak morfológiája és paleogeográfiái

viszonyai” című dolgozata a vizsgált terület szikestavainak holocén fejlődéstörténetét tárgyalja. A tanulmány szerencsésen kapcsolja össze a holocén klímaváltozások és az üledékképződés menetét.

Dr. Bárány Ilona: „Az eltérő denudatív mikroformák és a lejtők expozíciós viszonyainak hatáskapcsolatai” című tanulmányában komplex módszerrel vizsgálja a morfológiai folyamatokat és saját méréseire támaszkodva, a mikroklíma-vizsgálatokat a denudáció intenzitása szempontjából értékeli.

Galina Kruglova—Vlagyimir Florov: „A levegőszennyezettség hatása a mezőgazdasági kultúrnövények terméshatására” című módszerrel vizsgálja a levegőszennyezettség hatását a mezőgazdasági kultúrnövények termésére. A tanulmányban mutatják be a levegő összetételében tapasztalható változásoknak különböző kultúrnövények termésére gyakorolt hatását.

Dr. Móricz Ferenc—dr. Krajkó Gyula—Abonyi Gyuláné dr.: „Fejlettségi szint mérése” című tanulmánya az alkörzetek gazdasági fejlettségét vizsgálja a faktoranalízis módszerével. A szerzők a dinamikus és statikus mutatókból összeállított naturális mutatórendszerből kiindulva — a módszer alkalmazásával — szintetikus mutatókhoz jutottak, amelyek segítségével a vizsgált területegységeket a faktorok alapján elemelték, és négy fejlettségi fokozatban csoportosították.

Dr. Krajkó Gyula—dr. Mészáros Rezső: „A Dél-Alföld közlekedésének főbb jellemzői” című cikke a vizsgált terület vasúti, közúti és áruforgalmi jellemzőit mutatja be az általuk leírt módszer alapján. Módszerük segítségével lehetővé válik a gazdasági mikroövezetek határainak pontosabb feltárása.

Abonyi Gyuláné dr.

Alapította: Csonka Ferenc

A nagy árvízvet kiheverő város törvényhatósága 1884. márciusában elhatározta, hogy az építészeti és vízügyi hivatalhoz hasonlóan, felállítja a vegyvizsgáló hivatalt is, amely kémiai anyagok és élelmiszerek minőségi kérdéseivel foglalkozna. Az alapítás szervező munkájába bevonták Csonka Ferencet, a szegedi főreáliskola tanárát, aki az 1884. december 1-én megnyitott intézménynek első vezetője lett.

Szeged város első vegyész, Csonka Ferenc, a motor- és autógyártás magyarországi úttörőjének, Csonka Jánosnak bátyja, Szegeden, 1848. október 6-án született a Földműves utca 8. szám alatti házban. Főreáliskolai tanulmányainak befejeztével a kedves baráttal és későbbi tanártársával, Vánky Józseffel közösen gyalog mentek fel Pestre, hogy az Ipar-tanodában tovább mélyítsék ismereteiket a természettudományokból. Csonka Ferenc egyetemi tanulmányait végig kitűnő eredménnyel végezte, és mint évfolyamelső, tanársegédi teendők ellátásával bízták meg. Tanító mestere, professzora volt az az egykori szegedi diák, aki fiatal korában előbb Hódmezővásárhelyen, majd Szegeden, Rohrbach Antal gyógyszerésznél patikuskodott, Than Károly, Csonka Ferenc, miután tanári oklevelét is megszerezte, a vegyész-mérnöki mellé, hazajött szülővárosába, és 1877-ben a főreáliskolában vállalt állást, ahol vegygyárt, természetrajzot, természetrajzot és mennyiség-tantant. Ő alapította meg az iskola vegytanár-szer-tárát, mert szilárdan vallotta, hogy a kémiát a legelemből kísérletek bemutatása nélkül nem lehet érthetően tanítani. Ezen túlmenően oktatási rendszerét a kémi-ai gyakorlatokat is bevezette.

Csonka Ferenc oktatói tevékenységének megtartása mellett vezette a Szeged Városi Vegyészeti Hivatalt, de első vegyvizsgálóit még az iskola laboratóriumában végezte. Az intézet 1901-ben vált közhivatallá. Annak idején már hivatalos mintákat vettek a városban, sőt később egész Dél-Magyarország területén. Tanári állásából 63 éves korában, 1911-ben ment nyugdíjba, s ettől kezdve csak az intézet vezetőjeként dolgozott. Hivatali munkájában elsősorban élelmiszerek vizsgálatával, és azok hamisításának felderítésével foglalkozott. Ezek mellett a város érdekeit szolgáló kérdések, mint pl. az ivóvíz és a világítógáz technológiai megoldásában is aktívan közreműködött. A vá-

ros vízvezeték-rendszerének kiépítésekor Csonka Ferenc véleményét is kikérték. Az eredeti elképzelések szerint a város vízellátására a Tisza és a Maros vizét szándékoztak felhasználni. Ezt a tervet Csonka Ferenc nem tartotta jónak, és helyette azt javasolta, hogy a vízellátást artézi kutak rendszerével oldják meg. Szakvéleményét elfogadták.

Az élelmiszerek közül Csonka Ferencet elsősorban a paprikaőrlemlény érdekelt, és ez maradt mindvégig leg-alkalmasabban művelt munkaterülete. A paprikaminősítés módszerének alapjai tőle származnak, és az idegen festékek kimutatására kidolgozott eljárása még ma is döntő jelentőségű. Csonka Ferenc hamar belátta, hogy a szegedi paprika csak úgy alakíthat ki magának komoly világi piaci rangot, ha jó minőségű hivatalsan is szava-tozódik. Őt igazolta az USA-ban 1914-ben hozott törvény, mely szerint paprika néven csak Magyarországon előállított termék hozható forgalomba.

A 90 éves intézetet időkőben többször átszervezték, jelenleg Megyei Élelmiszer-ellenőrző és Vegyvizsgáló Intézet néven működik. Csonka Ferenc 77 éves korában vált meg a vezetői munkakörből, de külön megbízás alapján a paprikavizsgálato-

kat és a minősítést továbbra is ő végezte. Az intézetnek 1924-ben történt Újszegedre költözésekor vált meg kedves munkahelyétől, és végképp nyugalmába vonult.

A Csonka Ferenc alapított intézetben a szegedi fő-szerpaprika szakmai védelme, a gyakorlati problémák felvetések megoldása mindig elsőrendű feladat volt. Nyom-dokain haladva, a későbbi szakemberek is igen sokat tettek e rejtelmes fűszer-kémia-ért, agrokultúrájért. Ebben a gazdag sorba mindenképpen idekivánczolnak a következők nevei: Benedek László, Elekes János, Fodor J. Kálmán, Horváth Ferenc, Horváth István, Kovács Kálmán, Mészáros Lajosné, Obermayer Ernő, Sarudi Imre, Szanyi István, Tasnádi Józsefné, Tompos Albert, Tóth Ede, Vass Péter és Vass Péterné. Az ő munkásságuk is talán mind benne van Szent-Györgyi Albert nagyszerű felfedezésében, amelynek nagyobb sikert hazánkban még senki sem ért el.

Közintézményeink életében elég ritka a nagy évforduló, átesnek az idő könyörtelen rostáján, még mielőtt jelen-tősebb jubileumhoz érkez-nének. Csonka Ferenc alapítá-sa kivétel, ma is megbecsült és érdemes fóruma a fo-gyasztoi érdekvédelemnek.

Bátyai Jenő

Szüts László:

POKOL-TŰZ

Kis-regény

11.

— Ez borzasztó! — rebegte.

En semmit sem szóltam, elvettem tőle a bőrdőt, kézen fogtam, és megindultunk a kijárat felé.

Napsütéses vasárnap délelőtt volt, tisztán csöngő. A faluban első misére kondítottak, s a harangszó átszállt a dombok, erdők fölött. Sokáig hallgatagon mentünk egymás mellett.

Lassan oldódott Zsuzsában a görcs, hagytam, hadd engedjen meg, nem akartam a kérdéseim-mel feleslegesen zaklatni. Magától kezdte el, minden bevezetés nélkül.

— Jobb is, ha most nem hagyom itt — mondta.

— De elküldött — mondtam Zsuzsának.

— Mert csökönyös, mint egy csacsi! — folytatta Zsuzsa.

Flórián ugyanis a táviratból azt vette ki, hogy az ő akaratának enged az asszony, s azért jön, hogy ezentúl együtt maradjanak. De hát hogyan folytathatná egy nő ezt a vándoréletet? Azt is

megtudtam Zsuzsától, hogy Flóri mindenáron ott akarja hagyni vele a kórházat, nem akarja, hogy Zsuzsa dolgozzon. Inkább eltartaná a feleségét, semhogy az önálló lehessen. Csakhogy Zsuzsa is csökönyös. Szerintem teljesen igaz van. Megküzdött azért, hogy a saját lábán megállhasson, a hivatását most már nem adhatja fel. Lehetséges, hogy a nagy demokrata Flórián oda-haza ennyire maradi gondolkodású? Lehetséges, hogy zsarnoki hajlamai vannak?

— Inkább nagyon is melegszerű — mondta Zsuzsa. — Nem tud megenni anélkül, hogy valakiről ne gondoskodjék.

Egyre jobban elcsodálkoztam mindazon, amit Zsuzsa mondott. Flórián annak idején öngyilkossági kísérlettel került hozzájuk a kórházba, az első felesége halála után. Zsuzsát akkoriban helyezték vidékre, s még nem találta helyét a városban. Flóri már a betegágyból intézkedett, hogy a fiatal ápolónő Flóri anyjánál találjon al-bérletet. És Zsuzsa szinte észrevétlenül lett al-bérlelőből feleség. Persze, neki mindig is hiányzott a család.

De ezzel vajon megtalálta-e?

— Szükségem van rá! — mondta Zsuzsa.

Akkor még nem tudtam, miért van neki szükség Flóriára. Csuda biztosan vágta hát a szembe:

— Csak nem azt akard mondani, hogy mi-atta jössz vissza?

Zsuzsa hallgatott.

— Ha nem futok utánad, hol járna már veled a vonat? — folytattam, még nagyobb bizton-sággal.

— Üjünk le valahol egy kicsit! — mondta fá-radtan.

Furcsán hangzik, de féltékenykedni kezdtem Flóriára. Vagyis hogy: nem tudtam, tulajdonkép-

Bölcsők — szegedi mintára

Több mint öt éve foglal-kozt az MSZMP Politikai Bizottsága a családi ünnepek helyzetével. Ezt követte az a kormányhatározat, amely a családi ünnepek szervezését és megren-dezését állami feladattá tette. A tanácsok azóta egy-más után hozták létre a csa-ládi és társadalmi esemé-nyeket rendező irodákat, or-szágszerte.

Nem kis feladattal kell megbirkóznunk ezeknek a merőben új intézményeknek, hiszen munkájukat nem építhetik múltbeli tapasztalatokra. Meglehetősen kevert szemléletmódok közepette kell gyökeret ereszteniük: rendezvényeikkel odavonza-ni a még bizalmatlan em-bereket is. Hatásában pe-dig — mi tagadás — állnia kell a verseny a vallá-sos ceremóniák egykori le-nyűgöző erejével, csak hogy új, másfajta eszközökkel kell mindezt elérniük.

Lótás-futás

helyett

Szegeden 1972-ben alakult meg az iroda. Azóta a vá-rosi tanács valóban otthonos környezetet teremtett az intézet dolgozóit — és az őket felkereső lakosság — részére. A Dugonics téri épület ízlésesen berende-zett helyiségeiben sikerült olyan légkört kialakítani an-nak a nyolc embernek, többségükben nőknek, akik fogadják az érdeklődőket, hogy a kezdeti feszélye-zettséget egykettőre fel-váltja a kölcsönös, bizal-mas hangneme. Kerek At-tila, az intézet vezetője el-mondta, hogy szolgáltatása-ikkal elsősorban a szerve-zéssel járó lótás-futástól mentik meg a házasság, név-adó, egyéb ünnepek előtt álló, illetve a gyászoló csa-ládotagokat. Elegendő csak ezt az egyetlen küszöböt átlépni és az iroda mindent megszervez, elintéz helyet-tünk, ami szükséges egy csa-ládi ünnepséghez.

Nemrégiben tárgyalta a Csongrád megyei tanács vb az irodák tevékenységét. Ott felmerült többek között: a közutadatban nem ritka az a vélemény, hogy drágák ezek a szolgáltatások. Az, hogy ki mit tart drágának vagy ol-csónak, függ pénztárcája vas-tagaságától — és attól is, mennyire tartja értékesnek saját idejét. Na és az sem mellékes, hogy milyen „fé-

nyes” családi ünnepség ré-szei akarnak lenni.

Vannak ugyanis alapszol-gáltatások, amelyek ingy-e-nesek. Házasságkötéskor nem kell fizetni az ünnepélyes házasságkötő teremért, az anyakönyvvezető közremű-ködéséért, az öt darabból vá-lasztható kísérezeneért, amely magnetofonról cse-n-dül fel, és a díszes emlé-k-lapot is térítés nélkül nyújt-ják át az egybekelt párnak. Persze, ha valaki nem elég-szik meg ennyi ünnepélyes-séggel, kérhet „élő” zenét is; orgona, hegedű-, gor-donka-, oboa-, fuvola-, vagy zongoramuzsika dallamára fogadhatja az egybegyűlt ün-neplőket. Mindezért termé-szetesen már fizetni kell, 80 —110 forintot, ebből 10—30 forint csupán a szervezésért járó összeg. Kinek-kinek ma-gának kell eldöntenie, meg-ér-e a családnak 30 fo-rintot, hogy megjelenik ott az intézet fényképsze és gyorsfotókat készít a boldog párról, és az 50 forintot, hogy akár külföldre is meg-szervezik a nászutat.

A névadó ünnepséget szin-tén meg lehet tartani ingy-en, bár szerényebb kere-tek között: ehhez elegendő egy feldíszített terem, egy anyakönyvvezető, gépzene és a díszes emléklap. Mind-ezt lehet gazdagítani szava-lattal és élő zenével, ének-számokkal, lehet pezsgővel koccintani a kisbaba egész-ségére, sőt zsúron is ven-dégül látni a rokonokat, is-merősöket. A szervezésért kért összeg nem haladja meg a 20—50 forintot.

Szót kell ejtenünk a gyászszertartásról is: az ünnepélyes környezet, a bú-csúztató szónoklat, a kama-rakórus éneke díjtalan szol-gálat. Az intézet ezenki-vül szinte minden temetés-sel járó gondot leve-sz a gyászoló válláról, ha kéri: a koszorúrendeléstől a taxi hívásáig, 10—20 forint elle-nében.

Ötletek

a hangulatért

A rendezvények hangula-táért is az intézet a fele-lős. Nemcsak jó szerve-zőnek, pszichológusnak és művészteljesítő embernek kell lennie, aki képes az al-kalomnak megfelelő légkör megteremtésére.

A házasságkötések még alig térnek el a hagyomá-nyos polgári esketésektől, a

tervezett kamarakórus han-gulatteremtő erejét a jövőre házasulók már maguk ta-pasztalhatják. Eddig is so-kan kérték az első kerület-ben, hogy orgonamuzsika mellett mondassák ki az igent, az egészen fiatalok pedig szívesebben tették ezt beatmuzsika hangjaira. Az iroda dolgozóinak ötletes-ségéről és sikeres próbál-kozásairól különösen a név-adó ünnepségek tanúsod-nak. Korábban 10—14 gye-rek névadóját együtt tartot-ták. A sok apróság egy-szerre sirt és kapálódzott a szülők kezében, az ajándé-kok összekeveredtek, a nagy összevisszaságot épp az ün-nepi hangulat sínylette meg.

Az első kerületi házasság-kötő teremben már szegedi mintára készült bölcsők vár-ják egyéves korig a csecse-mőket. Hamarosan elkészül-nek a kis tápai kendők, ame-lyeket — aszerint, hogy fiú vagy kislány fekszik a böl-csőben — sarokra vagy tég-lalakra hajtott formában he-lyeznek el majd a bölcsőn, felelevenítve a tápéi nép-szokásokat. Január 1-től pe-dig népi hangszerecs csoport ad zenét a névadó ün-nepségeken.

Legkevésbé alakult ki a gyászszertartások új formá-ját, és a korábbi hagyomá-nyokhoz itt ragaszkodnak legjobban a családtagok.

Útkeresők

Nem teljes a kép erről a merőben újfajta intézmény-ről, hiszen szerteágazó tevé-kenységében még maga is az útkeresés-korszakában van. Annyi azonban bizonyos, hogy munkáját egyre in-kább igénylik az emberek. Mi sem bizonyítja ezt job-ban, mint az, hogy az erre az évre tervezett 600 rendez-vény helyett év végéig en-nek a háromszorosáról tud beszámolni az intézet.

És végül egy megjegyzés: az intézmény nevében sze-repel a család szó, amely magába öleli a csecsemőtől az öregektől az összes csa-ládotagot. Csak a névadás után már megelégedezik a gyerekekről. A pótmama-szolgálatra gondolunk, amely olyan szépen beilleszkedne tevékenységi körébe. Tud-juk, megvalósulása nem a jószándékon, hanem nagyon is anyagi dolgokon múlik. Mégis gondolkodniuk kel-lene ezen is.

Chikán Ágnes

pen hányadán állok vele. Mert közben nőtt is a szememben. Lassan megértettem, ez az igazság. Alighanem, engem is akkor már halálra kereste-tett, hiszen több mint egy órája, hogy eltűntem. Flóri pedig úgy vigyáz az apostolokra, ahogy az igaziakra vigyázhatott a szentlelek.

— Hogy kerültél közéjük? — kérdezte Zsuzsa.

Ekkor már a fűben ültünk, az erdőszélen, egy fa árnyékában. Elmondtam Zsuzsának, hogy a kollégium után hónapokig semmit sem csinált-am, otthon lóptam a napot. Aztán behívtak ka-tonának. Ott ismerkedtem meg Kovács Matyival, a bikaerejű kulcsossal. Már ott is Bikanak be-céztük. Bika alig várta, hogy leszereljen, és visszakerüljön az olajosok közé. Pedig akkor még nem volt kulcsos. De mesélte, hogy itt jól lehet keresni, a munka változatos, mindig más-hol kell dolgozni, s az ilyesmi nekem is inyme-re való volt. Együtt szereltünk le, de én csak másfél évre rá kerestem meg Bikit. Addig újszomban dolgoztam. Két éve kerültünk Flórián brigádjába.

— Azóta ez az első eset, hogy nem vagyok köztük, amikor pedig ott kéne, hogy legyek — mondtam.

Zsuzsa félreértette.

— Akkor menjünk! — emelkedett fel. De én visszatarítottam a fűbe. Úgy hanyatlott vissza, hogy egyenest a karomba esett. Próbált véde-kezni egy darabig, aztán visszacsúszott.

Hosszú hallgatás után szólt meg.

— Meddig emlékeztél a számrá? — kérdezte.

— Amikor elmentél, még emlékeztél rá?

— Most is fügeize van! — mondtam.

— Másokénak milyen van? — kérdezte.

— Másokénak semmilyen íze nincs — mond-tam.

(Folytatjuk.)